

درآمدی بر جامعه‌شناسی

آموزش و پرورش

دکتر فاطمه کریمی

عضو هیات علمی دانشگاه گیلان

انتشارات دهسرا

ناشر منتخب سال‌های ۷۹، ۸۵، ۸۷، ۸۹، ۹۰ و ۹۲

سرشناسه	کریمی، فاطمه، ۱۳۳۲ - .، پدیدآور
عنوان و نام پدیدآور	درآمدی بر جامعه‌شناسی آموزش و پرورش / فاطمه کریمی.
مشخصات نشر	رشت : دهسرا، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۱۲۸ ص.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۱۹۷-۲۷۷-۸
وضعیت فهرست نویسی	غیا
موضوع	جامعه‌شناسی تربیتی
رده بندی کنگره	LC۱۹۱/۴۴۵۳ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	۳۰۵/۳۳
شماره کتابشناسی ملی	۳۳۱۰۲۶۸

- نام کتاب : درآمدی بر جامعه‌شناسی آموزش و پرورش
- مولف : فاطمه کریمی
- ناشر: انتشارات دهسرا (ناشرمنتخب سالهای ۸۵، ۸۷، ۸۹، ۹۰ و ۹۲)
- تلفن: ۰۵۵-۲۲۴۰۰۵۵ - ۰۲۲۳-۹۷۱-۱۳۱ • تلفکس: ۰۱۳۱-۲۳۴۱۹۷۱
- دفتر مرکزی: رشت، خ لاکانی، مجتمع کاسپین
- شعبه ۲: رشت، خ لاکانی، ابتدای خیابان هفده شهریور
- حروفچینی و صفحه‌آرایی: انتشارات دهسرا
- طرح جلد: کانون تبلیغاتی دهسرا www.DEHSARA.com
- نوبت چاپ، تاریخ انتشار: چاپ اول، سال ۱۳۹۷
- شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
- تعداد صفحات، قطع: ۱۲۸ صفحه، وزیری
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: لیتوگرافی همراهان، چاپ توکل
- شماره استاندارد بین‌المللی کتاب: ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۷-۲۷۷-۸
- ISBN: 978-964-197-277-8
- قیمت در سراسر کشور: ۷,۰۰۰ تومان
- www.DEHSARA.com

کلیه‌ی حقوق قانونی و شرعی برای مؤلف و ناشر محفوظ می‌باشد و هیچ شخص حقیقی یا حقوقی، حق تکثیر تمام یا قسمتی از این اثر را نداشته و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

فهرست مطالب

فصل اول: ماهیت جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

- پیشگفتار ۱۱
- مقدمه ۱۳
- جامعه‌شناسی آموزش و پرورش به عنوان یک گرایش بین رشته ای ۱۶
- تعریف جامعه‌شناسی ۱۷
- تعریف آموزش و پرورش ۱۹
- محتوی جامعه‌شناسی ۲۰
- محتوی آموزش و پرورش ۲۰
- تعریف جامعه‌شناسی آموزش و پرورش ۲۱
- تفاوت جامعه‌شناسی آموزش و پرورش با روانشناسی اجتماعی ۲۲
- جامعه‌شناسی آموزش و پرورش یا جامعه‌شناسی پرورشی؟ ۲۳
- کارکردهای جامعه‌شناسی پرورشی ۲۳
- کارکردهای جامعه‌شناسی آموزش و پرورش ۲۶
- تاریخچه ی جامعه‌شناسی آموزش و پرورش ۳۰
- فایده و ضرورت جامعه‌شناسی آموزش و پرورش ۳۴
- اهمیت و ضرورت جامعه‌شناسی آموزش و پرورش برای رشته علوم تربیتی ۳۴
- اهمیت و ضرورت جامعه‌شناسی آموزش و پرورش برای رشته جامعه‌شناسی ۳۸

فصل دوم: سیر تحول نظام آموزش و پرورش

- مقدمه ۴۰
- آموزش و پرورش در جوامع ابتدایی ۴۰
- آموزش و پرورش رسمی و تقدم آن بر مدرسه ۴۲
- پیدایش خط و تشکیل مدرسه ۴۴
- ویژگیهای خط ۴۴
- اولین سند مکتوب آموزش و پرورش ۴۷
- آموزش و پرورش در جوامع جدید ۴۹

۵۰	 گستره ی آموزش و پرورش در جوامع جدید
۵۰	 آموزش و پرورش پیش از مدرسه
۵۱	 آموزش و پرورش دوران مدرسه
۵۱	 تجربه های آموزش و پرورش بعد از مدرسه

فصل سوم: آموزش و پرورش و نهاد اجتماعی

۵۴	 مقدمه
۵۴	 ضرورت ایجاد نهاد
۵۵	 مفهوم و ساختار نهاد
۵۶	 فرق نهاد و سازمان
۵۸	 میدان نقش ها در گستره ی نهاد و موسسه
۶۰	 ویژگی های نهاد و سازمان
۶۴	 تحلیل نهاد
۶۶	 تحلیل نهاد آموزش و پرورش

فصل چهارم: نظریه های جامعه شناسی آموزش و پرورش

۷۰	 مقدمه
۷۰	 نظریه ی کارکرد گرایی
۷۳	 نظریه ی تضاد
۷۵	 نظریه ی تعاملی
۷۷	 نظریه ی سیستمی

فصل پنجم: کارکردهای متعارض آموزش و پرورش

۸۲	 مقدمه
۸۲	 کارکردهای محافظه کارانه
۸۵	 کارکردهای نوآورانه
۸۷	 برنامه درسی پنهان

فصل ششم: جهانی شدن آموزش و پرورش

- ۹۰ مقدمه
- ۹۱ جهانی شدن: استعمار نو یا فرصتی جدید؟
- ۹۴ سرمایه اجتماعی
- ۹۶ سرمایه اقتصادی
- ۹۷ سرمایه فرهنگی
- ۹۸ نتیجه گیری

فصل هفتم: تأثیرات چند جانبه آموزش و پرورش بر جامعه

- ۱۰۰ مقدمه
- ۱۰۰ کارکردهای اقتصادی آموزش و پرورش
- ۱۰۵ آموزش و پرورش نیروی انسانی
- ۱۰۶ تربیت اجتماعی و آموزش و پرورش
- ۱۰۸ هدفهای تربیت اجتماعی
- ۱۱۲ جامعه پذیری و شخصیت
- ۱۱۳ نقش دگر عام و دیگران مهم در تشکیل شخصیت
- ۱۱۴ کارکردهای سیاسی آموزش و پرورش
- ۱۱۷ پرورش سیاسی
- ۱۱۸ نظام سیاسی
- ۱۲۰ نقش آموزش و پرورش در نظام سیاسی
- ۱۲۲ تأثیر نظام سیاسی بر آموزش و پرورش

پیشگفتار

آموزش و پرورش چه به صورت رسمی (نظام آموزشی) چه به صورت غیر رسمی (جامعه‌پذیری) دارای ماهیت اجتماعی است. از این رو به عنوان یک نهاد اصلی اجتماعی مورد توجه جامعه‌شناسی قرار می‌گیرد. جامعه‌شناسی که اصولاً درصدد بررسی، درک و کشف ماهیت و کارکردهای عوامل اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و تحولات نهادهای اجتماعی است، طبیعی است که مباحث، کارکردها، اهداف، روش‌ها و غایات آموزش و پرورش را مورد بررسی و تحلیل قرار دهد.

ورود جامعه‌شناسی به حوزه‌های گوناگون نظام‌های آموزش و پرورش، دانشی را به نام جامعه‌شناسی آموزش و پرورش به وجود می‌آورد که با به کارگیری روش‌های علمی، می‌تواند زوایای گوناگون نقش آموزش و پرورش را در توسعه و پیشرفت جامعه آشکار کند و کارکردهای پیدا و نیز پنهان آن را در تحولات گوناگون اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مورد بررسی قرار دهد.

کتاب حاضر مطالب جامعه‌شناسی آموزش و پرورش را در هفت فصل ارائه کرده است. فصل اول: ماهیت جامعه‌شناسی آموزش و پرورش. فصل دوم: سیر تحول نظام آموزش و پرورش فصل سوم: آموزش و پرورش و نهاد اجتماعی. فصل چهارم: نظریه‌های جامعه‌شناسی. فصل پنجم: کارکردهای متعارض آموزش و پرورش فصل ششم: جهانی شدن آموزش و پرورش و فصل هفتم: تأثیرات چند جانبه آموزش و پرورش بر جامعه را مورد بررسی قرار می‌دهد.

آشنایی با مباحث جامعه‌شناسی آموزش و پرورش برای کلیه کسانی که در امر تعلیم و تربیت آحاد جامعه نقش دارند مفید است، زیرا آنها را با ساختارهای درگیر در فرایند تعلیم و تربیت آشنا می‌کند و زمینه شکوفایی و خلاقیت گروه‌های اجتماعی را در مسیر پیشرفت فراهم می‌سازد.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از تلاش‌های کارگزاران موسسه انتشاراتی دهسرا که با کمال دقت و حوصله امور مربوطه را پی‌گیری می‌کنند، تشکر و قدردانی نمایم.

فاطمه کریمی

عضو هیأت علمی دانشگاه گیلان

مقدمه

جامعه‌شناسی آموزش و پرورش به عنوان یک گرایش بین رشته‌ای می‌تواند بین حوزه‌های جامعه‌شناسی و آموزش و پرورش ارتباط معنادار و استواری برقرار کند، به نحوی که از یک سو آموزش و پرورش با استفاده از قواعد جامعه‌شناسی و جریانهای اجتماعی در موقعیتهای آموزشی به رشد و شکوفایی آموزش و پرورش کمک کند و از سوی دیگر جامعه نیز از آموزش و پرورش به منظور رشد و خلاقیت فراگیران در جهت پیشرفت جامعه سود ببرد.

ادبیات حوزه‌های پژوهشی اخیر، مزایای حاصل از دروس میان رشته‌ای را فهرست کرده است. این درسها در دانشگاه به دانشجویان نشان می‌دهد که چگونه با مسایل پیچیده مواجه شوند و انتقادی‌تر فکر کنند. یعنی در آنها مهارتهای سطح بالای تفکر انتقادی از جمله تجزیه و تحلیل، ترکیب، کاربرد دانش و ارزشیابی را پرورش می‌دهد. علاوه بر این، همکاری بین دانشجویان رشته‌های مختلف از طریق طرح و تدوین پژوهش‌هایی با زمینه‌های مشترک را فراهم می‌سازد. بنابراین کار گروهی، برقراری ارتباط میان دانش و بصیرت، تفکر خلاق، توسعه‌ی مهارتهای شناختی و عاطفی و نیز کسب آمادگی برای ورود به عرصه‌ی اشتغال و داشتن رویکردی تلفیقی و کل‌نگر را می‌توان از نتایج گرایشهای بین رشته‌ای دانست.

از سوی دیگر دروس بین رشته‌ای اساتید را نیز ترغیب می‌کند که به نحوی ماجراجویان آموزشی باشند و در جهت ترکیب دانش‌ها حرکت کنند و به این ترتیب حلقه‌ی مفقوده بین دانش‌ها را بیابند و موجب نزدیکی حوزه‌های مختلف علمی و نیز ارتباط علمی هر چه بیشتر جامعه دانشگاهی شوند. اگر مربی بتواند بین حوزه‌های مختلف دانش ارتباط برقرار کند، خواهد توانست فراگیران را به یادگیرندگانی اثر بخش و دارای انگیزه تبدیل کند. زیرا مطالعات بین رشته‌ای مطالب را معنادار می‌کند و این موجب تسهیل فهم مطالب می‌شود و یادگیری را با دوام و معنادار می‌کند.

زندگی کنونی در واقع حالتی میان رشته‌ای دارد و مسایل تجربه شده در دنیای امروز اغلب آنچنان در هم تنیده و مرکب از مسایل مختلف هستند که نمی‌توان آنها را از یک منظر واحد و یک رشته پاسخ داد. الزامات شغلی نیز، نیاز به داشتن نقطه نظرات وسیع را برای فارغ التحصیلان دانشگاهی ضروری می‌سازد، و این نقطه نظر را نمی‌توان از طریق رشته‌های واحد و مجزا فراهم نمود. بنابراین طراحی و تدوین رشته‌ها و دروس بین رشته‌ای امری الزام آور و مفید خواهد بود. امید است درس جامعه‌شناسی آموزش و پرورش به عنوان یک درس بین رشته‌ای بتواند زمینه‌های لازم را جهت نزدیک شدن به اهداف مورد نظر برای دانشجویان و اساتید فراهم کند و به کاربردی کردن دانش در حوزه علوم انسانی کمک نماید.

اگرچه تعدادی کتاب هرچند اندک در این حوزه توسط صاحب نظران جامعه‌شناسی آموزش و پرورش به رشته تحریر درآمده است و نگارنده از آنها بهره برده است ولی کتاب حاضر برای دانشجویان دوره‌ی کارشناسی علوم تربیتی و علوم اجتماعی در قالب دو واحد درسی طراحی و تدوین شده است. تا دانشجویان در طی یک نیم سال تحصیلی با چارچوبهای این درس آشنایی پیدا کنند و مباحث این حوزه‌ی بین رشته‌ای را بشناسند.